

Time and Translation: The formation of temporalities and early modern ethnography in Theodore de Bry's *A Briefe and True Report of the New Found Land of Virginia*

Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo

Disputas: 24. februar 2017

Tony Sandset
t.j.sandset@medisin.uio.no

I min avhandling analyserer jeg verket *A Briefe and True Report of the New Found Land of Virginia* (heretter kalt *The Report*), av den flamske gravøren Theodore de Bry, trykket i 1590. *The Report* er en del av en større serie reiseskildringer som ble gitt ut i samme periode ved navn Amerika-serien. De Bry og hans sønner kombinerte bilder og tekst i sine verk, noe som gjorde serien utrolig populær som reiseskildringer fra den nye verden. Selv om *The Report* bare omfatter skildringer av Virginia, så var Amerika-serien mye mer omfattende, med skildringer fra både Asia og Afrika. *The Report* er det første bindet i serien.

The Report er en reiseskildring fra en engelsk ekspedisjon til Virginia, som hadde funnet sted i 1585. Denne ekspedisjonen var et av de første forsøkene på å etablere en permanent engelsk koloni i Amerika. De Brys versjon var basert på et dokument, utgitt i 1588, som også ble kalt *A Briefe and True Report of the New Found Land of Virginia*. Dette dokumentet var skrevet av den engelske matematikeren og oppdageren Thomas Harriot. Harriot hadde selv vært med på ekspedisjonen i 1585, og hadde fått i oppdrag å dokumentere Virginia og folkene som bodde der. Verket hans inneholdt ingen bilder, slik de Brys utgave gjorde.

Virginia ble som kjent den første permanente engelske kolonien, og litteratur og rapporter derfra var viktige for å få investorer til å investere i koloniseringen av Virginia og Nord-Amerika generelt. I motsetning til Spania og Portugal var England avhengig av private investorer for å sende kolonister og skip over til den nye verden. Det var derfor viktig at områder som Virginia ble kjent via både bilder og tekst. Verk som *The Report* er dermed en sentral brikke for å forstå hvordan denne tidlige koloniseringen av Virginia ble solgt inn til investorer i England. Videre er verk som *The Report* også viktige som historiske kilder til hvordan den engelske diskursen rundt kolonisering ble bygget opp, samt hvordan indianerne ble fremstilt i bilder og i tekst. Under mitt arbeid med *The Report* ble det klart at jeg ville utvikle et verktøy for å kunne undersøke hvordan verket var et resultat av mer enn de Brys forfatterskap. Jeg ville se *The Report* i sammenheng med de mange interessene samt materielle forutsetningene for produksjonen av boken. Fokuset forandret seg underveis i arbeidet. Min opprinnelige problemstilling var å undersøke hvordan indianere ble fremstilt, men etter hvert som arbeidet skred frem ble det klart at jeg var mer opptatt av å spore nettverket *The Report* var en del av.

Inspirert av et sitat fra den franske filosofen Gilles Deleuze formulerte jeg en tredelt problemstilling. Ifølge Deleuze er enhver bok eller tekst bare verdt å lese hvis den inneholder tre komponenter; en polemikk mot noe man anser som en feil, gjenoppretningen av noe glemt eller gammelt, og til slutt, en innovasjon. Min polemikk var mot forskere som har jobbet med de Bry og *The Report* ut ifra en hypotese om at hans kalvinistiske tro var den eneste diskursen som man kan analysere verket igjennom. Samtidig ville jeg også flytte fokuset vekk fra strukturalistiske

analyser av verket og heller hente inspirasjon fra aktør-nettverksteori (ANT). Min gjenoppretning av noe gammelt eller glemt var å rette fokus mot tid og temporalitet. Jeg ville vise at tid og temporalisering også bør være en del av en analyse av *The Report*. Til slutt var min innovasjon å introdusere et metodisk og teoretisk rammeverk basert på ideen om *assembling* eller «å sette sammen». Jeg ville med denne metoden forsøke å vise hvordan *The Report* kan analyseres som en kompleks sammensetning, hvor både de mange menneskelige aktørene er viktige, men hvor også de mange materielle forutsetningene for verkets tilblivelse spiller inn.

Empiri

The Report har tre hoveddeler, den første er en tekstlig del der de Bry nevner alle de potensielle varene som man kan selge og finne i Virginia. Det vil si spiselige dyr og planter som var nødvendig for å overleve i Virginia, og som også kunne eksporteres tilbake til England. Denne delen er basert på Thomas Harriots beskrivelser og inneholder ikke bilder.

Del to er en beskrivelse i både bilder og tekst av det de Bry kaller «de naturlige innbyggerne». Her er det en mengde bilder av indianerne, samt beskrivelser av deres levevis, religiøse praksiser, familiestrukturer og kosthold. Her har de Bry basert seg på teksten til Thomas Harriot, samt akvareller av den engelske maleren John White.

Den siste delen av boken er ikke basert på Thomas Harriots originaltekst, men er i stedet en blanding av de Brys egen tekst og akvareller av John White og den franske maleren Jaque Le Moyne. Denne siste delen fremstår i dag som merkelig: Den inneholder fem bilder som portretterer den engelske etniske gruppen som var kjent fra romertiden som pikterne. Disse bildene, skriver de Bry, er inkludert for å kunne

sammenligne samtidens indianere med romertidens piktere. Dette poenget ble viktig for min egen analyse av verket.

To teoretiske rammer

Min inspirasjon for å bruke begrepet temporalisering kom fra historikeren Anthony Pagdens verk *The Fall of Natural Man* (1982). I denne boken argumenterer Pagden for at indianeren i 1500-tallets Latin-Amerika, mer spesifikt Mexico, gikk fra å bli sett på som naturlige slaver og villmenn til å bli sett på som barn. Dermed ble de satt inn en temporal relasjon til europeerne, og geografiske forskjeller ble gjort til temporale forskjeller. Slik barn blir voksne, ble også indianere, ifølge Pagden, sett på som mennesker som hadde potensial til å bli som europeere, men bare ved å bli rettleidet av europeere.

Pagdens tese synes å ha fått stort gjennomslag og er blitt videreført av antropologen Johannes Fabian. I sin bok *Time and the Other* (1983) la Fabian til grunn at antropologien i seg selv har en iboende tendens til nettopp å temporalisere kulturelle forskjeller. Han hevder at dette er et av grunnproblemene i all antropologi. Denne iboende tendensen til å tenke geografiske forskjeller som temporale forskjeller etablerer, ifølge Fabian og Pagden, et skille mellom «oss» og «dem», som igjen produserer moralske skiller som «moderne/ikke-moderne», «sivilisert/ikke-sivilisert» og «autonom/ikke-autonom».

Til sammen førte Pagden og Fabians bruk av begrepet temporalisering meg til å tenke at denne prosessen også kunne være synlig i britiske tidligmoderne reiseskildringer. Jeg argumenterer for at det å temporalisere kulturelle forskjeller er en form for kognitivt og kulturelt oversettelsesarbeid. Et godt eksempel på det er de Brys bruk av de fem bildene av piktere. De Bry

skriver at disse bildene er tatt med «for to show how the inhabitants of Great Britain have in times past been as savage as those of Virginia». Den parallellen som de Bry etablerer var ikke ukjent i Europa fra 1590-tallet og fremover. For eksempel skriver Robert Burton i 1625 følgende: «See but what Cesar reports of us, and Tacitus of those Germans, they were once as uncivil as they in Virginia». Samme år skriver Nathanael Carpenter at «the first people of Germany and Britain lived on roots and herbs and were little different from the present Americans». De Bry selv gir oss et siste eksempel når han skriver at en annen grunn til at han tok med disse fem bildene var «to demonstrate that the inhabitants of Britain had been no less forest dwellers than these Virginians». Slike temporaliserende utsagn skaper både avstand og nærhet. Ved å insistere på at indianeren i Virginia er som pikter i oldtidens England, skapes det et potensial for at indianerne kan komme til å utvikle seg, men bare via veiledning av engelsk kolonisering og kristen skoling.

Et av hovedpoengene i avhandlingen er at *The Report* må ses som et resultat av et nettverk, men også som *en del* av et nettverk. Her hviler min avhandling sterkt på ANT, men implisitt også på Bakthins teori om språkbruk. Mesteparten av bildene i *The Report* var enten gravert etter Jaques le Moyne eller John White. Jaques le Moyne hadde malt flere akvareller fra Florida og andre deler av Amerika. Disse kjøpte de Bry av hans enke i 1589. Bildene til John White var malt på den samme turen som Thomas Harriot hadde vært med på i 1585. Av disse aktørene er det altså bare de Bry som ikke hadde vært i Amerika. I tillegg til å basere seg på Harriots tekst og le Moyne og Whites, lagde de Bry egne illustrasjoner der han kombinerte elementer fra le Moyne og Whites bilder, nesten som en slags bricolage. Dermed må *The Report* betraktes som et polyfont verk.

Således postulerer jeg at teksten ikke har én forfatter, men flere, og at alle disse aktørenes interesser må tas i betraktning i analysen. I *The Report* blir befolkningen i Virginia fremstilt i et bedre lys enn i mange av de andre bøkene i de Brys Amerika-serie. Jeg mener at en av grunnene til det er at de Bry hadde utformet teksten med god hjelp av den engelske imperialisten Sir Walter Raleigh. Raleigh var på sin side også i kontakt med Sir Richard Hakluyt. De var begge interessert i at det engelsk koloniale eventyret skulle lykkes. Hakluyt og Raleigh finansierte de Brys bok og betalte også for oversettelsen av en del av hans verker til engelsk. De hadde dermed også innflytelse på hvordan *The Report* og Amerika-serien generelt skulle settes sammen.

Thomas Harriots originale tekst fra 1588 var blant annet rettet mot de rike handelsmennene i kretsen rundt Richard Hakluyt og Walter Raleigh, slik at de skulle få lyst til å investere mannskap og skip og sette kursen mot Virginia. Derfor var det viktig å ikke fremstille indianerne som et problem som kunne undergrave koloniseringen. Denne positive holdningen til indianerne finnes også i de Brys tekst. Den er langt mer positiv til indianere enn andre reiseskildringer. Det er sjeldent de blir demonisert. Indianerne blir riktignok fremstilt som både overtroiske og vantroende, men de har en religion. Det fremhever han som et potensial for konvertering til kristendommen. Indianerne er ofte primitive og nakne, men er samtidig produktive og har en samfunnsstruktur, som igjen blir brukt som et argument for at kolonisering av Virginia kommer til å gå lettere. Jeg hevder dermed at merkantile hensyn legger noen av premissene for hvordan indianerne blir fremstilt. De kunne ikke bli fremstilt som et altfor stort problem for en vellykket kolonisering, da det ville kunne gjøre at investorer ikke kom til å investere i Hakluyt og

Raleighs koloniale prosjekter. For de ønsket begge å etablere en permanent koloni i Virginia.

Ved å se på hvordan nettverket rundt de Bry var satt sammen og hva slags økonomiske, politisk og religiøse motiver som var involvert, har jeg fått fram at *The Report* er et verk med mange spenninger. Indianerne blir til tider fremstilt som primitive og vantro, men de fremstilles også som arbeidsføre, dyktige, og måteholdne. Ved å fremstille dem som mulige koloniale arbeidere kan de Bry betrygge investorene om at indianerne ikke truet kolonien man investerer i.

Avhandlingen konkluderer med at det å tenke med tid, og å bruke tid og historie

retorisk, er en form for oversettelse, men også en form for kolonisering. Det er en retorikk som bidrar til å forstå forskjeller, men samtidig å skape forskjeller hva gjelder ideer om utvikling og historisk plassering. Avhandlingen konkluderer videre med at religiøse analytiske rammer for å studere tidligmoderne reiseskildringer og koloniale tekster bør suppleres med nettverksinspirerte analyser, der også de mange materielle og ikke-materielle forutsetningene for tekstproduksjonen blir analysert. I denne avhandlingen er det gjort for å få frem hvordan flere aktører var med på å strukturere og bygge opp under en tekst, både ideologisk og religiøst.